

JÄRFÄLLA

RIKTLINJER FÖR SÄKRA SKOLVÄGAR

Sammanfattning

Barn ska kunna ta sig till och från skolan på ett säkert, tryggt, miljövänligt och hälsofrämjande sätt. Målet är att planera stadens ytor efter barnens behov och ge goda förutsättningar för alla att vistas och röra sig inom de offentliga miljöerna.

Idag skjutsar allt fler föräldrar sina barn till skolan, vilket har resulterat i att andelen barn som går och cyklar till skolan har stadigt minskat under de senaste decennierna. Det har resulterat i att trafiken vid skolorna har ökat och skapat en påfrestande trafiksituation. I senare led har även familjernas bilvanor bidragit till mindre fysiskt aktiva barn, ökade hälsoproblem och utsläpp.

Planen syftar till att konkretisera kommunens riktlinjer för trafiksäkra skolmiljöer och uppmuntra till ett hälsofrämjande färd sätt till skolan. Ett kontinuerligt arbete som inkluderar kommunikation och uppmuntran för att mobilisera hållbara färd sätt redan i tidig ålder som på sikt kan inverka på den kommande generationens attityder och resebeteenden.

Innehåll

1. Inledning	5
1.2 Syfte	5
1.3 Mål och synergieffekter	5
1.4 Riktlinjer	5
1.5 Varför skjutsas barnen mer och mer?	6
2. Prioriteringsområden - grundskolor	8
2.1 Grundskolor	8
2.2 Skolornas geografiska avgränsning	8
3. Riktlinjer för säkra skolvägar	10
3.1 Placering	10
3.2 Gång och cykelvägar	10
3.3 Hållplatser	10
3.4 Övergångsställen	11
3.5 Hastigheter och separering	11
3.6 Vägmärken och skyltar	11
3.7 Parkering och angöring	11
3.8 Avlämningsplatser	12
3.9 Leveranser och sikt	12
3.10 Drift och underhåll	12

4. Vad kan min skola göra?	14
4.1 Resvaneundersökning	14
4.2 Inventering	14
4.3 Avlämningsplatser	14
4.4 Vandrande skolbuss	14
4.5 Trafik i undervisning	14
4.6 Gå- och cyklatävling	14
4.7 Pris för den bästa skolan i Järfälla kommun	15
5. Referenser	17

1. INLEDNING

1. Inledning

Under de senaste decennierna har barnens resvanor förändrats drastiskt. Idag går och cyklar allt färre barn till skolan. På 1980-talet gick 94 procent av barnen ensamma till skolan i åldrarna 7–9 år¹. År 2000 sjönk siffran till 77 procent. 2007 var samma siffra nere på 30 procent². Inget påvisar att trenden har vänt under de senaste 10 åren. Resvanor har förändrats markant över tid. Normen att gå och cykla till och från skolan som fanns på 80-talet har bytts ut till en "skjuts-trend". Idag vill föräldrarna köra barnet hela vägen fram till skolan, vilket har medfört en ökad trafikbelastning vid skolorna. Den ökade skjutsningen har lett till en ökad trafikmängd och upplevd otrygg trafikmiljö kring skolorna. Följdeffekten är att barnen idag är mindre fysiskt aktiva och har ökade hälsoproblem. Skjutsas barnen till skolan går barnen miste om möjligheten till en kontinuerlig fysisk aktivitet. Cyklar eller går barnen enskilt eller gemensamt kommer de istället fram pigga och har pratat av sig med

---

¹ Spolander 1985

² Trivector 2007

sina kamrater på vägen. En hälsosam rutin för barnen.

För att vanan och uppfattningen av skolans närområden ska förändras krävs en aktiv kommunikation av kommunen med skolorna och föräldrarna. En viktig åtgärd för Järfälla kommun är att påverka föräldrarnas resval. Att lära sina barn att gå eller cykla till skolan är bra för hälsan och miljön. Följdeffekten av detta bidrar också till en bättre trafikmiljö vid skolan.

1.2 Syfte

Denna plan syftar till att säkerställa att trafikmiljöerna i skolornas närhet ska göras trafiksäkra och trygga samt sträva efter att minska andelen resor som sker med bil till och från skolan.

1.3 Mål och synergieffekter

Målet är att uppmärksamma trafiksäkerhetsfrågor inom skolverksamheten i Järfälla kommun för att uppmuntra gång och cykel som viktiga transportval.

Avdelningen Park och gata utvärderar varje enskild skola efter de lokala förutsättningarna för gång- och cykeltrafik och genomför beteendepåverkande kampanjer, för att minska andelen bilresor. Kampanjer och beteendepåverkande insatser kan inverka på individens färdmedelsval och ge såväl globala effekter som minskade koldioxidutsläpp men även lokala effekter av platsspecifika miljöförändringar och skapa bättre trafiksäkerhetsmiljö³.

Säkra skolvägar i Järfälla bidrar även till gång- och cykelplanens mål, genom att prioritera miljön i skolnära områden för oskyddade trafikanter. Dessa mål uppnås genom att utforma säkra och trygga skolvägar som har hög kvalitet för att få fler att gå eller cykla till skolan.

1.4 Riktlinjer

För att systematiskt arbeta efter tydliga mål redovisas riktlinjer för kommunens arbete på skolvägar presenterade i avsnitt 3, framtagna inom Bygg- och miljöförvaltningen, av Park och gata i samarbete med Barn- och ungdomsnämnden.

---

³ Trivector 2018b

1.5 Varför skjutsas barnen mer och mer?

Studier bekräftar att familjernas val att skjutsa barnen begränsar barnens rörelsefrihet och vardagliga fritidsaktivitet, vilket är en bidragande faktor till mindre fysiskt aktiva barn och bekräftade ökade hälsoproblem⁴. Regeringens senaste nationella rapport från Centrum för idrottsforskning⁵ har redogjort att majoriteten av dagens barn och ungdomar i Sverige rör sig lite och sitter stilla för mycket. Studien visar att långt under hälften av barnen uppnår rekommendationen för daglig fysisk aktivitet. Endast 44 procent av pojkarna och 22 procent av flickorna rör sig tillräckligt⁶.

En forskningsstudie genomförd av *Sveriges kommuner och landsting*⁷ har undersökt hur denna trend har växt fram och funnit många underliggande orsaker till varför föräldrar skjutsar sina barn. Trots att vägen inte är lång och kollektiv skolskjuts finns tillgänglig, väljer många föräldrar att skjutsa sina barn. Alla barnfamiljer har olika motiv för valet att skjutsa barnet till skolan. Föräldrar beskriver skjutsandet som praktisk lösning för familjen och ser det även som ett säkert sätt att lämna

barnet på skolan eftersom trafiksituationen kring skolorna upplevs farlig⁸.

”Skjuts-trenden” är baserad på vardagens sammansättning som förändrats över tid. Innan resan utförs värderas vardagens sammansättning och påverkar barnens färdmedel till och från skolan. För att påverka resan innan den utförs krävs större insatser inom skolverksamheterna för att ta reda på de verkliga orsakerna till resvalen, till och från skolan.

---

⁴ SKL 2013

⁵ CFI 2017

⁶ Nyberg, 2017

⁷ SKL 2013

---

⁸ SKL 2013

2. PRIORITERINGSOMRÅDEN

2. Prioriteringsområden - grundskolor

I Järfälla kommun finns det cirka 8 000 grundskoleelever. Barnen är mellan 7 – 15 år och ger sig ut i trafikmiljön för första gången inom detta åldersspann. Vid denna ålder börjar de bli tillräckligt ansvarsfulla för att på egen hand kunna ta sig till och från skolan. För att uppmuntra hållbara resvanor för skolbarn prioriteras **grundskolor** i kommunens arbete för säkra skolvägar.

2.1 Grundskolor

Järfälla har tjugotvå kommunala grundskolor och tre fristående. Barn i grundskolor förväntas kunna ta sig till och från skolan på egen hand. Behovet av åtgärder bedöms därför vara högre inom dessa närområden. Förskolor och gymnasieskolor inkluderas i det generella trafiksäkerhetsarbetet.

2.2 Skolornas geografiska avgränsning

För att systematiskt kunna arbeta efter generella ramar för alla skolor i kommunen, avgränsas skolornas närområde till en radie på **300 - 600 m**. Detta för att kunna styra kommunens insatser till platser som ger högst nytta för så många barn som möjligt. Vid nya insatser genomförs en särskild bedömning för varje enskild skola, för att avgöra om platsen kräver en punktinsats utanför denna radie, vid exempelvis viktiga kollektivtrafiksknutpunkter.

3. RIKTLINJER

3. Riktlinjer för säkra skolvägar

För att främja en ökad upplevd trygghet, säkerhet och för att uppmuntra fler till att gå eller cykla till skolan har följande riktlinjer arbetats fram.

3.1 Placering

Skolornas trafikmiljö bör tas i åtanke redan i planeringsstadiet av nya samt provisoriska skolor.

3.2 Gång och cykelvägar

För att fler ska uppmuntras till att gå och cykla till skolan är det viktigt att den omgivande miljön är inbjudande och väl belyst. Gång- och cykelbanan ska ha en tillräcklig bredd med en tydlig separering från respektive trafikslag. Gång- och cykeltrafik behöver även ses som två olika trafikslag, med olika förutsättningar, som i sin tur kräver olika trafiksäkerhetsåtgärder. Ett cykelstråk på gator anses säkert för barn om hastigheten inte överstiger 30 km/h. På platser med högre

hastigheter bör det dock finnas en cykelbana separerad från biltrafik.

- Skolan ska ha säkra gång- och cykelvägar hela vägen fram till skolan.
- Skolan ska ha tillgänglig cykelparkering utformat efter elevantalets behov, uppfylls enligt gällande p-norm.
- Huvudstråk till skolan ska uppnå god standard enligt *Gångplanens* och *Cykelplanens* standardmått.
- Gång- och cykelvägar ska vara väl upplysta och vegetationen röjd för god sikt samt ökad trygghet.
- Gatans möblering ska inte skymma sikten, riktlinjer ska följas enligt *Vägar* och gators utformning⁹ från SKL för fri sikt.
- Är skolan belägen mellan ett utpekad huvudpendlingsstråk/regionalcykelstråk bör en cykelväg finnas mellan skolan och det angivna stråket.

---

⁹ VGU 2015

- Drift och underhåll på angörande gång- och cykelstråk till skolor ska alltid uppmärksammas ur ett trygghetsperspektiv.

Detaljerad information om riktlinjer för gång- och cykelvägar finns i Järfälla kommuns *Gångplan* (2017) och *Cykelplan* (2017).

3.3 Hållplatser

I närheten av skolvägar ska hållplatser utformas med en trafiksäker gångväg som kopplar samman hållplatsen och skolan. Detta är en förutsättning för att skolbarn ska kunna förflytta sig säkert till och från skolan med kollektivtrafik.

- Mellan en hållplats och skola bör en trafiksäker gångväg finnas hela vägen.
- Väntyten ska vara tillräckligt bred för att inte riskera att barn ställer sig ute på gatan. Väntyten ska utformas enligt god standard, Ribuss 18¹⁰.
- Timglashållplatser kan övervägas om fordonsflödet så medger. Vid större

---

¹⁰ RIBUSS 2018

flöden kan stophållplats vara att föredra.

- Hållplatsen bör utrustas med god belysning.
- Räcken ska övervägas på platser där barn genar över vägen. Räcken utformas enligt teknisk handbok i samråd med Park och Gata.

3.4 Övergångsställen

Övergångsställen är en framkomlighetsåtgärd för gångtrafikanter och skapar inte en ökad trafiksäkerhet. För att platsen ska uppnå en ökad trafiksäkerhet krävs en hastighetsdämpande åtgärd, exempelvis en fysisk utformning som reducerar trafikflödets hastighet till maximalt 30 km/h.

- Övergångsställen placeras endast ut om vägen har en större trafikmängd som skapar ett framkomlighetsproblem för skolbarnen som behöver ta sig över vägen
- Övergångsställen ska vara utformade enligt Järfälla kommuns Tekniska

handbok

- Vid stora trafikflöden bör trafiksignalreglering eller annan åtgärd som prioriterar oskyddade trafikanters framkomlighet övervägas.

3.5 Hastigheter och separering

Vid 30 km/tim har barn större möjlighet att uppfatta biltrafikens hastighet. Det skapar en tryggare miljö för alla som vistas i närheten av skolor. Utanför skolans huvudentré ska hastigheten vara 30 km/h. Detta kan inte enbart regleras med skyltning, utan kräver även en lämplig vägutformning som begränsar bilisternas hastighet.

- Gång- och cykelpassager som är viktiga för framkomligheten på plats och bör vara hastighetssäkrade till 30 km/tim eller lägre.
- Gångfartsområde är en olämplig utformning vid skolor eftersom det begränsar möjligheten för barn att samspela. Detta är en trafikmiljö där alla trafikslag ska samspela på

gångtrafikanterens villkor.

- Väl definierade och separerade ytor föredras ur ett barnperspektiv. En miljö med helt skilda trafikslag är eftersträvas.

3.6 Vägmärken och skyltar

Varningsskyltning bör användas varsamt och inte för ofta för att respekten för skyltningen inte ska urholkas. Skyltning placeras endast vid särskilt behov.

- På specifikt utvalda platser vid gång- eller cykelpassager där många barn korsar kan passagen uppmärksammas med skyltning och målning.

3.7 Parkering och angöring

Skolornas parkeringstal vid nybyggnationer ska följa Järfälla kommuns parkeringsnorm 2017¹¹.

- Vid alla skolor ska cykelparkering finnas. Nybyggnation ska följa parkeringsnormen cykelparkeringar.
- Eventuell bilparkering placeras avskilt och långt ifrån barnens

¹¹ Parkeringsnorm Järfälla kommun 2017

vistelseytor.

3.8 Avlämningsplatser

Under rusningstider belastas skolornas närområde med en ökad trafikföring. Detta på grund av att många föräldrar ska lämna sitt barn vid skolan. För att uppnå en säker skolväg med en bättre närmiljö för alla kan avlämningsplatser och lämpliga promenadstråk identifieras för att avlasta skolvägarna där många barn vistas. Att barn skjutsas med bil ska inte försämra platsens trafiksäkerhet eller trygghet för de som väljer att gå, cykla eller åka kollektivt till och från skolan.

- Som ett medel för att minska trafiken vid skolbyggnader kan skolor identifiera avlämningsplatser inom 200 – 300 meters avstånd från skolan, som har säkra gångstråk anslutna till platsen. Trafikmängden sprids på så sätt ut och minskar bilflödet vid skolan.
- Närliggande offentliga parkeringsplatser kan samnyttjas som avlämningsplatser.

3.9 Leveranser och sikt

Dagligen sker det leveranser till skolor. Mottagningen behöver ske på ett säkert sätt för att undvika olyckor. Barn är utsatta i trafikmiljöer eftersom de kan skymmas bakom bilar, buskar, möblering eller snövallar, därför måste sikten beaktas.

- Om möjligt styr att varuleveranser inte sker under rusningstid.
- Barnens vistelseytor ska vara fysiskt åtskilda från varumottagningen och sophantering.
- Varumottagningen i skolan ska utformas så att fordon inte behöver backa, för att minimera risken att backa på ett barn som leker på skolans område.
- Angörningsplatser som t.ex. parkering ska utformas med god sikt.

3.10 Drift och underhåll

Drift och underhåll är en avgörande faktor för att skolvägarna ska vara säkra och attraktiva under alla årstider. En förutsättning att öka andelen gående och cyklister även under vintertid är en god snöröjning och isbekämpning.

- Häckar och buskar ska hållas klippta för att undvika en skymd sikt för barn.
- Höga snövallar ska placeras på platser som inte skymmer barnens väg och sikt.

4. VAD KAN MIN SKOLA GÖRA?

4. Vad kan min skola göra?

Kommunen arbetar aktivt med 2 – 3 skolor årligen för att undersöka barnens resvanor och resvägar. Alla skolor i Järfälla kommun har inventeras under 2018 av kommunen och rangordnats efter åtgärdsbehov samt områdesfördelning. En områdesfördelning sker för att aktivt arbeta med skolor i alla kommundelar; Skälby, Viksjö, Jakobsberg, Barkarby, Kallhäll/Stäket.

I arbetet ses skolans omgivning över om fysiska åtgärder är nödvändiga på plats för att förbättra förutsättningarna för hållbara resval. I kombination utför kommunen beteendepåverkande kampanjer på varje enskild skola, för att tillsammans med skolan arbeta mot en hälsofrämjande miljö för barn och vuxna.

Alla skolor utreds för framtida investeringsprojekt men under tiden kan skolorna själva göra en hel del. Resvanor och värderingar är det allra svåraste att bryta, men genom aktiv skolledning och en trafikfrämjande dialog med barn och föräldrar kan skolan verka för en bättre trafikmiljö och barnhälsa.

4.1 Resvaneundersökning

För att förstå hur stor andel som går/cyklar/åker kollektivt eller blir skjutsade till skolan har kommunen tagit fram en enkät som ska spridas till skolornas elever och föräldrar, för att ta reda på hur det ser ut på varje enskild skola. Enkäten kan även genomföras under olika årstider för att förstå hur resandet skiljer sig mellan årstiderna. Enkäten finns på kommunens hemsida att hämta.

4.2 Inventering

Genomför en inventering av trafikmiljön tillsammans med eleverna. Det är en aktivitet som både är värdefull för barnen och skolan för att förstå vad som sker i närheten av skolan. Det är även en aktivitet som brukar engagera eleverna.

En inventeringsmall finns på kommunens hemsida att hämta.

4.3 Avlämningsplatser

Undersök alternativa avlämningsplatser som ligger bit ifrån skolan, dit föräldrar kan släppa av barnen och som sedan kan gå sista sträckan själva eller med sällskap av föräldern. På så sätt kan trafikmängden på skolvägar avlastas.

En avlämningsplats kan t ex vara p-platser som inte används på morgonen. Det kan också vara gator lite längre bort. Kontakta Park och gata om ni vill diskutera lämpliga avlämningsplatser.

4.4 Vandrande skolbuss

Samordna föräldrar som bor i närheten. Planera tider och dagar. Bestäm fasta mötespunkter och gör ett fast schema för er vandrande buss. På så sätt kan föräldrar tillsammans lösa morgonens/eftermiddagens logistik, smidigt och enkelt.

Broschyr om tävling för vandrande skolbussar finns på kommunens hemsida, tävlingen är aktiv under olika perioder under året.

4.5 Trafik i undervisning

Det är viktigt för barn att förstå hur man ska betera sig i trafiken. Kunskapsmålet finns dessutom med i läroplanen att arbeta med trafikfrågor i undervisningen. Mycket material finns redan att hämta på nätet: [Trafiken i skolan SKL - Trafiksmart](#)

4.6 Gå- och cyklatävling

Alla skolor i Sverige har möjlighet att delta under två valfria veckor i september – oktober. Deltagare samlar så många respöng som möjligt genom att gå, cykla eller resa

kollektivt till och från skolan. Tävligen syftar till att främja hälsan hos barn och unga, bidra till en bättre miljö samt förbättra trafiksäkerheten i elevernas närmiljöer.

Trafikkalendern – är arrangör av tävlingen: Gå & Cykla till skolan. Årligen engageras ca 50 000 elever och pedagoger i år F-6. Är er skola intresserad av att delta? Anmäl dig via www.trafikkalendern.se

4.7 Pris för den bästa skolan i

Järfälla kommun

Är er skola med i den nationella tävlingen så är ni automatiskt med och tävlar om priser som ges från Järfälla kommun.

Den bästa skolan som har flest andel elever som går, cyklar eller åker kollektivt eller blir avlämnad vid en avlämningsplats, vinner 5000 kr. Hela skolan måste delta för att kunna vinna.

Den vinnande klassen, får 5000 kr till klasskassan. Klasserna tävlar mot alla deltagande klasser i Järfälla kommun.

5. REFERENSER

5. Referenser

Centrum för idrottsforskning, 2017. Unga rör sig för lite visar en unik studie. Hämtat den 11 november 2017.

Gisela Nyberg, 2017. Få unga rör sig tillräckligt. Karolinska institutet: Stockholm.

Huddinge kommun 2017. Säkra skolvägar, Webbplats, information hämtat den 2018-01-06.

Markör, 2000. Kartläggning av barns tillgänglighet till skolan, en kvantitativ studie.

Markör, 2001. Barns resvanor.

Järfälla kommun, 2017. Järfälla gångplan 2017. Bygg och miljöförvaltningen.

Järfälla kommun, 2017. Järfälla cykelplan 2017. Bygg och miljöförvaltningen.

Järfälla kommun, 2017. Parkeringsnormen för Järfälla kommun, riktlinjer för parkeringsbehov vid exploatering och ombyggnad.

Sollentuna kommun 2018. Vad kan skolorna göra på egen hand. Webbplats, information hämtat den 2018-01-06.

Spolander, K. 1985. Effekter av kampanjer, debatt och opinionsbildning?: Förändringar i föräldrarnas omsorg om barnens trafik-säkerhet. Resultat från två rikstäckande undersökningar om barn i åldrarna 4- 12. VTI 296.

Statens Folkhälsoinstitut, 2008. Aktiv transport – på väg mot bättre förutsättningar för gång- och cykeltrafik.

Stockholm stad, 2016. Säkra skolvägar. En del av Framkomlighetsstrategin. Plan för säkra och trygga skolvägar i Stockholms stad 2016.

Sveriges Kommuner och Landsting, 2013. Varför skjutsar föräldrarna barnen till skolan? Avdelningen för tillväxt och samhällsbyggnad, SKL.

Sveriges Kommuner och Landsting, 2015. Kommunal VGU-guide, Vägar och gators utformning i tätort.

Trafikkalendern, 2018. Gå och cykla till skolan.

Trivector, 2007. Barns och ungdomars resvanor – en resvaneundersökning bland 6 - 15 åringar i olika stora orter.

Trivector, 2018. Nyttan med Mobility Management. Hämtat den 2018-02-19.

Trivector, 2018b. Säkrare cykling för barn i tätort. Publicerat den 2018-01-31.